

reduccions

revista de poesia

REDUCCIONS
revista de poesia

Setembre de 2018 Número 110-111

9 TEXTOS

- 11 Lluís Solà *Has d'aprendre a embogir serenament
Aproximació al grau zero. (Peça per a dos
actors i música de flauta)*
- 21 Víctor Sunyol *«Mira»*
- 25 Carles Camps *Cinc poemes del llibre Desig de veu*
- 30 Montse Caralt *Noto com els ocells recullen...
Em miro la mà...
M'he enfonsat els dits a la pell...
Em despullo...
Quan bastí l'última llosa...
Les ales de l'agró, fines i sinuoses...*
- 36 Jaume Coll Mariné *La Teieda
Novembre
Vuit haikus i una tanka*
- 41 Carles Dachs *Vent a la mà*
- 46 Irene Tarrés *Innocent
Teseu*
- 49 Jaume C. Pons Alorda *Literadura
Manifest ètic
Catuliana
Balança*

- Espiral de riba compartida*
Consagració
- 55 Xènia Dyakonova *Rodalties*
 Magisteri
 Tema amb variacions
 Conjur
 Temor
- 63 Perejaume *64 punts i a part*
- 70 Safo
 Trad. i notes de *Safo 'nova' i 'novíssima'*
 Jaume Pòrtulas
- 96 J. W. Goethe *Faust: Prolog im Himmel*
 Trad. Lluís Solà *Faust: Pròleg al Cel*
- 106 F. Hölderlin
 Trad. i estudi de *La terra no sotmesa. Notes a un fragment de*
 Manuel Carbonell *«Patmos», de Friedrich Hölderlin*
- 128 Samuel Beckett *que farais-je sans ce monde sans visage ...*
 Trad. Lluís Solà *què faria sense aquest món sense rostre ...*
- 130 Xi Chuan (西川) *《皮肤颂》*
 Trad. Manel Ollé *Oda a la pell*
 《蚊子志》
 Informe sobre els mosquits
 《一个人老了》
 Un home envelleix
 《巨兽》
 El monstre
 《O 09734》
 O 09734
 《C00024》
 C00024

《南国的马》
els cavalls del sud
《在河的那一边》
a l'altra banda del riu

151 ESTUDIS I COMENTARIS

- 153 Joan Triadú *Sobre De veu en veu, de Lluís Solà*
- 159 David Torres *El món i el nom: notes provisionals sobre la poesia de Lluís Solà*
- 179 Gemma Medina *Presència és absència. El poema-llampec en l'obra de Lluís Solà*
- 187 Antoni Ferrer *La pregunta que ens pregunta (quin horitzó per a la poesia de Lluís Solà?)*
- 204 D. Sam Abrams «Tot vol ser signe i plenitud». Assaig d'aproximació als Cants de Lluís Solà
- 229 Francesc Codina Valls *La reflexió sobre la paraula i la poesia en la trajectòria de Lluís Solà*
- 250 Jofre Palau Serra *Conversa amb Lluís Solà*

267 NOTES

- 269 Víctor Obiols *Breu dissertació basada en l'elocució pronunciada amb motiu de l'Homenatge a Lluís Solà al Centre d'Arts Santa Mònica, 26 de setembre de 2016*
- 250 Jofre Palau Serra «Quan ja no tinguis cap paraula»

- 280 Carme Rubio *Aproximació al grau zero dins la producció
teatral de Lluís Solà*
- 287 Pau Dito Tubau *Poesia — Natura // Instrument*
- 299 Núria Armengol i
Jaume Coll Mariné *Bibliografia i dramaturgia de Lluís Solà
Bibliografia i documentació sobre Lluís Solà
Premis i reconeixements*
- 321 DOSSIER DE L'AUDIOVISUAL
- 323 Carlota Casas,
Toni Casassas i
Pep Paré *Testimonis de l'instant: el poeta es llegeix ell
mateix*
- 335 Notes de la redacció
- 342 Resums / Abstracts
- 349 Presentació d'originals

Coberta de Joan Furriols

El consell de redacció de REDUCCIONS dedica aquest número doble a l'obra de Lluís Solà, poeta, dramaturg, pensador i traductor, que va dirigir la revista des de la seva fundació el 1977 fins el 2015. El número ha estat coordinat per Pep Paré, Francesc Codina i Jaume Coll Mariné.

HAS D'APRENDRE A EMOGIR SERENAMENT

1

Has d'aprendre a embogir serenament,
amb paciència, sense rancúnia,
ara que la tardor ja s'ha acabat
i que la llum dins la llum s'oculta.
Has d'aprendre a embogir sense enfarfecs
a les andanes del capvespre,
mentre passen les ombres sense pes
i fent tentines
i van al lloc que mai ha vist ningú.
Has d'aprendre a embogir sincerament
ara que no et roman sinó la branca nua
i el trontoll de l'arrel.
Has d'aprendre a fer-te pidolaire
de la pobresa i a deixar el que tens
i el que no tens, entre la mel de la darrera poma
i la sal que la fosca et peix.
Ara ets ciutat sense carrers ni portes,
cabana on jauen sorra i vents.

Has entrat als coberts roents de la tenebra.

Has jagut entre les matèries,
t'has escampat, t'has separat.

Has menjat l'arrel fonda de l'absència.

Arreu fulguraven els sols negres de l'afflicció.

Sobre les despulles recents
les bèsties insaciabls de l'instant udolaven.

Un llençol de sediments del riu t'abrigava.

Les veus que encara no havien esdevingut
cantaven la cançó.

Les meduses navegaven.

Una espurna indominable germinava
als espadats de l'ànima.

«TOT VOL SER SIGNE I PLENITUD»:
ASSAIG D'APROXIMACIÓ ALS CANTS DE LLUÍS SOLÀ

*Know the world by heart
Or never know it!*
Archibald MACLEISH

What incandescence. What inandescence
Marta PETREU

On som? Al bell mig d'una crisi política, econòmica i social sense antecedents que, naturalment, abasta el món de la cultura, encara que moltes persones estan convençudes que no. En el cas concret de la literatura, primer va venir la postmodernitat amb la seva implacable denúncia de tots els valors que sustentaven la nostra cultura com a meres «construccions socials» que servien interessos molt i molt determinats, que poc tenien a veure amb l'art *per se*. Segons la «postmo» tot era relatiu, per no dir fútil, començant pels mecanismes d'ordenació cultural, com ara, per exemple, el cànon literari. La llarga ombra del dubte i la sospita es va projectar sobre tots els agents de la cultura, des de l'acadèmia fins a la crítica.

I ara mateix estem vivint els darrers cops de cua de la postmodernitat amb la tendència que coneixem com la «postveritat». La postveritat és la forma més extrema del relativisme postmodern. La post-veritat dispara contra la línia de flotació del valor de la veritat, l'objectivitat i el coneixement científic amb la seva potent càrrega de negació d'obvietats elementals, subjectivisme abrandat que es fa passar per objectivitat contrastada i imposició de valors falsos mitjançant un ús pernicios del poder de persuasió de les anomenades xarxes socials. La postveritat resisteix qualsevol forma de coneixement establert o autoritat consolidada. La postveritat és erosionadora, corrosiva i subvertidora.

Amb tot plegat, hem arribat a una situació preocupant de confusió i aclapament general. No sabem on som, no sabem què fem i no sabem ben bé on anem. És la conclusió general a la qual han arribat Matthew D'Ancona a *Post Truth* (2017) i Tom Nichols a *The Death*

of Expertise (2017), dos llibres d'assaig que han estat llegits a basament. Sortosament, però, tenim indicis de noves orientacions com la «postironia», apuntada per David Foster Wallace a tres assaigs, «Fictional futures and the conspicuously young» (1988), «E Unibus Pluram» (1993) i «A supposedly funny thing I'll never do again» (1996, 1997); la tendència coneguda com la New Sincerity, emergida arran dels atacs de l'11 de setembre del 2001, o el corrent filosòfic proposat pel pensador Maurizio Ferraris a *Manifesto of New Realism* (2015). Malauradament, aquests nous aires encara han d'arribar a Catalunya.

La cultura i literatura catalanes no han estat alienes als estralls de la postmodernitat i la postveritat que hem descrit més amunt. I una excel·lent prova és, sens dubte, la falta ensordidora de reconeixement davant de la publicació de l'opera magna de Lluís Solà, *Poesia completa* (Barcelona, Edicions de 1984, 2016). Inqüestionablement, aquest volum recopilatori de 1052 pàgines és una de les obres poètiques més importants, significatives i extraordinàries que s'han publicat al llarg dels segles xx i xxi, que situa Solà, de ple dret, al costat dels més grans creadors de la lírica catalana moderna, figures de la talla de Joan Maragall, Carles Riba, Josep Vicenç Foix, Agustí Bartra, Salvador Espriu o Joan Vinyoli. La falta de reconeixement de Lluís Solà representa, dins el sistema cultural català, una anomalia extraordinàriament greu que ens hauria de fer reflexionar i actuar.

Ara bé, l'indicador més irrefutable de la recepció absolutament deficient de *Poesia completa* és el fet que hagi passat pràcticament inadvertida la presència del prodigiós poema, *Cants*, que apareix íntegre al llarg del volum, encara que de manera intermitent. Aquí hem d'assenyalar gairebé l'única excepció del professor i crític Enric Bou que en va parlar al pròleg, «Ignorar-se al llindar del coneixement», que encapçalava *Al llindar de l'ara. Obra poètica III* (Ciutat de Mallorca, Editorial Moll, 2010, p. 24-31).

Abans de l'aparició de *Poesia completa* l'any 2016, Solà havia donat a conèixer diverses mostres del seu genial poema llarg modern, *Cants*, en altres publicacions anteriors. *Entre bellesa i dolor. Obra poètica inèdita* (Barcelona, Edicions 62, 2010) recollia «Vuits cants.

El tell» (p. 61-91) i «Dotze cants. Es fa tard» (p. 169-206), la segona i sisena (darrera) seccions del volum, respectivament. *Al llindar de l'ara. Obra poètica III* (Ciutat de Mallorca, Editorial Moll, 2010) aplegava «Nou cants» (p. 51-90), la primera de les cinc seccions del volum. «Cants del lloc» s'havia publicat a Girona, a la col·lecció SENHAL, número 140, el 2014, amb una imatge d'Antoni Casassas que il·lustra la coberta de l'edició.

A *Poesia completa*, però, el poeta ens va presentar la totalitat del seu grandios poema:

1. «Cants de la llunyania. Nou cants», p. 241-262 (els «Nou cants» integrats a *Al llindar de l'ara. Obra poètica III*).
2. «El tell. Vuit cants», p. 327-344 (publicat a *Entre bellesa i dolor. Obra poètica inèdita*, amb el títol invertit).
3. «Es fa tard. Dotze cants», (ídem).
4. «Testimoni de l'instant. Quatre cants», p. 435-444.
5. «Cercle i alè. Quatre cants», p. 445-457.
6. «Vetlla l'hivern. Set cants», p. 547-558.
7. «Dins el caliu. Cinc cants», p. 559-572.
8. «Cants de l'instant. Quatre cants», p. 607-623.
9. «En el cercle que no cessa. Quatre cants», p. 649-661.
10. «No entraràs al bosc. Set cants», p. 679-700.
11. «Cants de la terra. Cinc cants», p. 701-719.
12. «El buscall. Vuit cants», p. 729-752.
13. «Cants del lloc. Tres cants», p. 753-762 (publicat a la col·lecció SENHAL de Girona, sense el descriptor numèric).
14. «Una paraula som. Sis cants», p. 785-800.
15. «El foc clos. Quatre cants», p. 805-814.
16. «Cants de la vida i la mort. Quatre cants», p. 815-826.
17. «Es mou el so. Deu cants», p. 835-863.
18. «El vent desclòs. Cinc cants», p. 923-943.
19. «Resisteixen els turons. Nou cants», p. 973-1001.

Al llarg de *Poesia completa*, els únics conjunts poètics que porten un descriptor numèric són els 19 llibres que integren el poema llarg modern *Cants*, dispersats als 1052 pàgines del volum. El descriptor

numèric és el tret que distingeix els llibres de *Cants* i els separa dels altres títols dels altres conjunts poètics aplegats al volum.

Aquesta particularitat significa que els lectors es poden aproximar als 19 llibres de *Cants* de dues maneres diferents. En primer lloc, com a elements solts i autònoms integrats en el decurs del desplegament de l'obra poètica de l'autor. O, en segon lloc, gràcies als identificadors numèrics que acompanyen els títols individuals, els lectors poden saltar-se els altres poemaris o conjunts inclosos al volum i concentrar la seva atenció exclusivament en la lectura de *Cants* com a unitat poètica infrangible o inviolable. De fet, les dues lectures són possibles, coherents i enriquidores. El futur editorial del país ens haurà de portar una edició integral de *Cants*, separada del cos de *Poesia completa* perquè tinguem la facilitat de realitzar les dues lectures aïllades l'una de l'altra.

Poesia completa de Lluís Solà conté 70 unitats poètiques, entre llibres, suites i sèries. I els 19 llibres de *Cants* ocupen diferents llocs concrets en la successió dels elements que integren la suma total: 16, 22, 26, 30, 31, 40, 41, 46, 49, 51, 52, 54, 55, 58, 60, 61, 63, 68 i 70. Només contemplant les xifres fredes i objectives podem observar que *Cants* va trigar uns anys en eclosionar a la fèrtil imaginació del nostre poeta, va tenir una arrencada que podem qualificar de lenta i, finalment, es va convertir en una mena de dèria creativa amb una certa assiduitat i continuïtat impulsiva. De fet, si ho mirem bé, *Cants* és un poema que s'ha anat consolidant i autoperpetuant-se amb els anys fins a arribar a la seva cristal·lització i compleció definitiva al llibre 19, «Resisteixen els turons».

Al text de la «Nota sobre els llibres», que encapçala *Poesia completa*, juntament amb la substanciosa introducció personal de l'autor, «Paraula i poesia», Solà parla en dues ocasions molt precises del procés d'escriptura de la meravella que és *Cants*. La primera vegada, ens explica la veritable sorpresa que va significar la irrupció creativa de *Cants* (p. 23):

Sempre havia imaginat que faria pocs llibres de poesia. Una obra concisa, breu. Encara havia pensat menys en la possibilitat d'un conjunt de textos com els dels «Cants».

La segona vegada (p. 24), Solà estableix els paràmetres cronològics de la creació de *Cants* i després parla de la unitat del poema i finalment situa l'escriptura del poema dins l'onada torrencial i febril de la darrera època creativa de la seva obra general:

El segon període [de la meua obra] va de l'any 1999 a l'any 2015. Aquesta època és precedida d'un lot de cinc anys, del 1994 al 1998, totalment estèril. És en aquest segon període que apareixen els primers «Cants», que aniran creixent en diversos llibres, i que potser convindria considerar més aviat com les branques d'un sol arbre. Aquest període és de bon tros el de creixement més massiu i, per dir-ho d'alguna manera, més incompreensible. Li correspon, per deixar clara aquesta definició, més de les tres quartes parts de tots els textos que he fet. Ni jo mateix no m'explico aquesta situació. Em sobrepassa i em resulta un fet imprevisible que mai no m'hauria proposat.

Segons el nostre poeta, doncs, *Cants* es va escriure entre 1999 i 2015. Jo encara filaria més prim i estrenyeria el marc cronològic perquè crec que al llibre *L'arbre constant*, que dóna títol al volum conjunt publicat per Isidor Cònsul a Edicions Proa el 2003, es detecten clars senyals creatius que Solà tenia unes ganes imperioses d'anar més enllà de la «concisió» i la «brevetat», tan característiques de la seva obra fins aquell moment.

Després, parla de *Cants* «com les branques d'un sol arbre». Crec que hem d'atribuir dos sentits al símil. Branques d'un sol arbre en el sentit que els 19 llibres de *Cants* integren un poema únic, clos i independent. I branques d'un sol arbre en el sentit que *Cants* forma una part integral de l'obra lírica general de Lluís Solà des de *Finisterre*, escrit devers el 1958 i publicat a *Laves escumes* (1975).

I, finalment, *Cants* s'ha de situar dins el devesall creatiu que es va apoderar de Solà durant el període tardà de la seva obra i el va dur a escriure aproximadament 745 pàgines de les 994 pàgines de textos a *Poesia completa*. I, novament, *Cants* és una part integral del flux creatiu torrencial de l'època tardana i, al mateix temps, representa una unitat completament a banda.

Solà confessa que no s'explica el doll creatiu «massiu» del període tardà de la seva producció lírica. Jo aventuraria una tesi al respecte. El deseiximent creatiu de Solà coincideix amb el deseiximent històric del seu país, és a dir, amb el desplegament del procés independentista. En aquest sentit, si tinc raó amb el marc cronològic restrictiu de 2003-2015, només hem de repassar algunes dates assenyalades del procés per veure'n els paral·lelismes. El 2003 es constitueix el primer Tripartit. L'any 2004 l'Editorial Moll de Mallorca, sota la direcció literària de Sebastià Alzamora, va publicar *La independència i la realitat*, el famós assaig del professor i escriptor Hèctor López Bofill que plantejava, per primer cop, l'eventual independència del país en termes completament factibles i realitzables. El 2006 es va aprovar el nou Estatut. El 2008 el president del govern espanyol publica les balances fiscals de l'Estat que deixa en evidència el maltracte econòmic cap a Catalunya. El 2009 es van efectuar les primeres consultes municipals sobre la independència a Arenys de Munt. El 2010 es va produir la manifestació multitudinària sota el lema «Som una nació. Nosaltres decidim», amb un milió i mig de participants. El 2011 es va fundar l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) i l'Associació de Municipis per la Independència (AMI). També va ser l'any de la primera manifestació massiva de l'11 de setembre, sota el lema «Catalunya, nou estat d'Europa». El 2013 el Parlament de Catalunya va aprovar la Declaració de sobirania i del dret de decidir del poble de Catalunya. El 2013 la Generalitat de Catalunya va constituir el Consell Assessor per a la Transició Nacional. El 9 de novembre del 2014 es va efectuar la consulta sobre la independència de Catalunya amb el resultat aclaparador del 80.91 % dels vots a favor.

Quan aïllem *Cants* de la resta de la producció lírica de Solà, podem començar a perillar les dimensions reals del poema. Es tracta d'un poema unitari estructurat en 19 llibres, que es subdivideixen en una sèrie de 118 poemes individuals, que, al seu torn, es subdivideixen en 622 fragments, autònoms però, alhora, plenament integrats. Amb tot plegat, *Cants* és un text sostingut que ocupa 296 de les 1052 pàgines del volum de *Poesia completa*, és a dir, gairebé un 30 % del total.

Hem fet el viatge terres enllà,
aigües enllà,
cap endins de nosaltres.

Ens han interrogat els sols, els dols.

Hem travessat els boscos, els miralls,
les nits, les dunes, les ferides.

Els rius entraven en nosaltres
i eixien de nosaltres.

Les constel·lacions ens atiaren.

Hem vist les ciutats naixents
i les ciutats en runes.

El pa i el vi
ens han nodrit la carn.

Entràrem a les coves,
als gorgs, als laberints.

Com un record ens ha crescut la mort
a les entranyes.

Ens ullprenen els ulls,
ens inunden els rostres.

Hem vist com s'esborraven
els còdols ran de mar.

Avançàvem quan dormíem,
avançàvem vetllant.

Avançàvem cap a l'inici,
Cap al reconeixement.

Poesia completa, p. 969-970; «Meteor de la distància», 37

(1)

X

Aquí som.

Encesos,
per els arbres que ens vetlla.

Aquí el zumbet o la mà,
el farcell i la llum.

Eus han besat la mà ~~adonant~~ (d)
l'èsser: del no-res.

Eus han besat els llavis,
eus han abraçat.

Han jugat amb nosaltres.

Plentre el matí en rebre
i la tarda eus emborrava.

Quan hauríem d'haver decidit
si construir o demolar.

Si aconseguir-nos
o desgrair-nos.

Plentre tots els camins
si nos sauren ~~se~~ les papelles. dins
Plentre el cor treballava.

Aquí, a la interfeire.

(2) a l'espantalla